

Пенькова Наталя Євгенівна

доцент кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, доцент

Шатурський Марк Віталійович

курсант курсу №2 факультету службово-бойової діяльності Київського інституту Національної гвардії України

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Діяльність військового лідера Національної гвардії України проходить не просто в складних, а переважно в екстремальних умовах, оскільки характеризується високою динамікою, напругою, загрозою життю та здоров'ю, невизначеністю та новизною ситуації, суперечливістю інформації, дефіцитом часу тощо, які є джерелом психічної напруженості і вимагають від особистості достатньо високого рівня розвитку психологічної готовності, сформованості спеціальних здібностей, якостей, властивостей. Саме тому актуальною є проблема формування психологічної готовності військовослужбовців Національної гвардії України до професійної діяльності в екстремальних умовах.

Психологічна готовність військового лідера Національної гвардії України до професійної діяльності в екстремальних умовах є стійким психологічним утворенням особистості, яке забезпечує її здатність успішно виконувати функціональні обов'язки. Структура цієї готовності містить чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційно-процесуальний та емоційно-вольовий. Мотиваційна готовність військового лідера Національної гвардії України це складна система мотивів, що активізує та спрямовує особистість до професійної діяльності в екстремальних умовах. Когнітивну готовність військового лідера Національної гвардії України ми оцінюємо за рівнем розвитку знань, необхідних йому для успішної професійної діяльності. Операційно-процесуальна готовність військового лідера Національної гвардії України до професійної діяльності визначається сформованістю в особистості практичних навичок та умінь, а також розвитком психічних пізнавальних процесів, які сприяють результативності професійної діяльності. Емоційно-вольова готовність характеризується здатністю особистості регулювати свої дії в екстремальних умовах.

Мотивація діяльності військового лідера Національної гвардії України в екстремальних умовах складає динамічне утворення, ієрархію мотивів, провідними в якій є соціально-значущі мотиви професійної діяльності.

Психологічними умовами формування стану готовності у військового лідера Національної гвардії України є: адекватна регуляція індивідуально-значущого, ситуативно-цільового й операційно-виконавчого рівня; підвищення здатності гнучко регулювати стани емоційно-вольової сфери, зниження тривожності; підвищення рівня суб'єктивного контролю до рівня «господаря» своєї долі; військово-професійна моторно-рухова адекватність; регуляторно-компенсаторна компетентність і активність.

Динаміка психологічної готовності залежить від сформованості її рівнів, їх відповідності діяльності при виконанні службово-бойових завдань. Невідповідність рівнів психологічної готовності призводить до порушення чи руйнування структури діяльності, викликає підвищення емоційних переживань, різкі коливання станів військовослужбовців, втрату орієнтування у службово-бойових ситуаціях, появу психічних ускладнень, особистісні переживання. Найбільш значні коливання можливі: у мотивів, спрямованих на себе і на діяльність, інформованості при виконанні службово-бойових завдань, впевненості та рішучості, саморегуляції своєї напруженості та тривожності. У динамічному аспекті реалізації психологічної готовності можна виділити потенційну, актуальну і “нову” готовності. Прояв психологічної готовності військового лідера Національної гвардії України повинен характеризуватися переходом від індивідуально-значеннєвого до ситуативно-цільового, а потім до операційно-виконавчого рівня.

Основними показниками сформованості психологічної готовності військового лідера Національної гвардії України є: спрямованість і адекватність ціннісно-сислової сфери; суб'єктивна мобілізованість, налаштованість і рішучість до виконання дії; ситуативна емоційно-вольова стійкість; рівень суб'єктивного контролю; рівень загальної і ситуативної тривожності; здатність до прогнозування динаміки службово-бойових ситуацій і гнучкої зміни алгоритму індивідуальних дій.

На основі зазначеного вище можна говорити про певну програму формування психологічної готовності військового лідера Національної гвардії України до професійної діяльності в екстремальних умовах. Основними її психолого-педагогічними засобами мають бути психологічна просвіта, тренінгові технології, індивідуально-психологічне консультування тощо.

Удосконалення процесу формування психологічної готовності військового лідера Національної гвардії України до професійної діяльності в екстремальних умовах можна досягти покращенням проведення професійно-психологічного добору кандидатів на службу через удосконалення критеріїв та обґрунтування процедури відбору кандидатів; вивчення психологічної готовності керівників підрозділів до зазначеної роботи; створення програм психологічної підготовки керівників підрозділів до роботи з підлеглими; психологічного супроводу діяльності військовослужбовців Національної гвардії України в екстремальних умовах; організацію психопрофілактичної роботи. Психологічну підготовку військового лідера Національної гвардії України має сенс проводити у формі практичних занять з невеликою кількістю лекційних занять.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О.М., Венедиктов В.С., Тімченко О.В., Христенко В. Є. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу ОВС: Науково-практичне видання. – Харків: Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2005. – 371 с.
2. Барко В.І. Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психологічний аспект): Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 296 с.
3. Молотай В.А. Структура й особливості психологічної готовності військовослужбовців до службово-бойової діяльності // Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України, Т.7, Вип. 5, 2005. – С. 247-255.
4. Соціально-психологічне вивчення, прогнозування і корекція поведінки військовослужбовця / В.И. Витер, Ю. М. Доленко, А. Р. Охрименко та інші. – К.: изд-во НИМЦ МО України, 1994. – 80 с.